

Evaluering af Projekt Ny Mesterlære - U2007-3

Projektevaluator
Benny Karpatschof, cand. stat. et dr. phil.

Projektleder
Karsten Bendix Pedersen

Indholdsfortegnelse

Forord	3
Formidling	3
Tak	3
Baggrund for Projekt Ny Mesterlære	5
Projektets formål	5
Projektets målsætning	5
Specifikke succeskriterium	5
Opstart	6
Projekt start	6
Visitation	6
Oversigt over deltagerne i Projekt Ny Mesterlæres baggrund	7
Beskrivelse af projektets overordnede indhold	8
Beskrivelse af rammer	8
Pædagogiske metoder	8
Smartphone	9
Individuelle samtaler	9
Faglig undervisning	9
Merit opkvalificering	10
Arbejdsliv & praktikforløb	11
Fælles undervisning i handicapforståelse / selvindsigt – hele gruppen / mindre hold	11
Social træning samt fælles aktiviteter	12
Brug af værksteder	12
Udskrivning og ny indskrivninger af Projektdeltagere:	13
HKI Mentor – en støtteordning til unge med særlige behov	13
Resultater:	14
Opsamling & afrunding	14
Problemstillinger	14
”Best practises”	15
Fremtidige fokusområder og forankring	17
Forankring	17
Evaluerings metode	19
Udformning af interviewskemaer	19
Fremgangsmåde ved deltagerinterview	19
Konstruktion af database og databehandling	20
Evaluering af 1. periode Hvordan gik ”indskolingen”?	22
Evaluering af 2. periode	25
Evaluering af 3. periode	28
Evaluering af hele projektet	29

Bilag 1 til 5 findes fra side 32 til side 125

Evaluering af Projekt Ny Mesterlære – U2007-3

HKI - Hans Knudsen Institut

Januar 2009

Forord

I perioden januar 2008 til januar 2009 har Hans Knudsen Institut (herefter HKI) afviklet Projekt Ny Mesterlære – U2007-3. Projektet blev søsat på baggrund af tildelte projektmidler fra Det Lokale Beskæftigelsesråd (LBR) i Københavns Kommune og udført i samarbejde med Jobcenter Skelbækgade og Center for Vejledning / UU København.

Målet har gennem hele projektet været at afklare, hvordan "Ny Mesterlære uddannelsen" kan bruges som et redskab, når unge med Autisme/Asperger Syndrom og/eller ADHD skal erhverve sig en erhvervsuddannelse.

Udgangspunktet for hele projektet har ensporet været et fokus rettet mod Ny Mesterlære uddannelsen. Det var en flot tænkt ambition, der hurtigt viste sig ikke at holde stik. De 12 projektdeltagerne udviklede sig gennem projektet i 12 forskellige retninger, hvilket afskar os fra at gennemføre projektet med kun en fællesnævner. Vi var nødsaget til at rette projektfokus mod uddannelse og beskæftigelse – bredt set – og en ambition om at honorere projektdeltageres højeste ønske, hvilket var at blive selvforsørgede.

Formidling

HKI har gennem hele projektperioden søgt at formidle projektet til så mange interessenter som muligt. Der har været afholdt workshop på autisemekonferencen SIKON i 2008, workshops på uddannelsesmesser i Hillerød og Ringsted, fyraftensmøder for virksomheder og en lang række oplæg for specialskoler og UU Centre i Region Hovedstaden. HKI vil i foråret 2009 invitere til en konferencedag, hvor projektets indhold og hovedkonklusioner formidles.

Tak

Jeg vil gerne rette en stor tak til projektdeltagerne. I havde alle en ide om, hvad projektet skulle indeholde, men ingen af jer havde en jordisk chance for at tænke projektet til ende. Uden jeres tillid og mod havde det ikke været muligt at gennemføre projektet. Held og lykke til jer alle!

Også tak til LBR København for at sikre, at der blev rettet et "mulighedernes fokus" mod unge inden for autisme- og ADHD-spektret. Jeres bevilligede projektmidler har nu fremadrettet sikret kvalitets i den fremtidige afklaring af beskæftigelsesmæssige og uddannelsesmæssige potentiale af borgere i hovedstadsområdet med eksempelvis autisme, ADHD, OCD og Tourettes Syndrom. Projekt Ny Mesterlære er fra januar 2009 forankret som "Den særlige tilbudspakke" på HKI, som en del af de beskæftigelse rettede indsats for borgere i matchgruppe 4+5.

Tak til styregruppemedlemmerne Khorshid Rasouli, Jobcenter Skelbækgade, Tonny Munnecke, TEC, Lars Thomsen og Ulrik Moesgaard, Center for vejledning / UU København.
I projektets opstartsfasen bidrog I alle med et effektivt benarbejde i forhold til visitation og kritiske blikke på eksempelvis normering og kontrasterne i samværet blandt de unge med autisme og ADHD.

Tak til involverede uddannelsesinstitutioner og praktikvirksomheder samt til sagsbehandlere på Jobcenter Skelbækgade – især Elsebeth, Sanne og Khorshid. Uden jeres vilje, fleksibilitet og ”gå på mod” havde udplacering i praktik, uddannelse og job ikke været muligt.

Tak til projektevaluatoren Benny Karpatschof, cand. stat. et dr. phil, for tillid, sparring og indsats i forbindelse med evalueringen og til Louise Tønnesen Hansen og Lotte Buk, psykologistuderende ved KU, for professionel vurderingshåndtering af borgere.

Tak til involverede medarbejdere på HKI. Jeres fleksibilitet, rummelighed og indsigt er værdsat.

Endeligt vil jeg gerne rette et kæmpe tak til projektunderviserne Thomas Pinndal, speciallærer, Anette Elmoose, specialpædagog og Christina S Petersen, specialpædagog. I har gennem det sidste år vist den fineste kunst som kun få lærere og pædagoger mestrer. I har gennem hele projektet vist særlige evner til at fokusere på muligheder, fleksibilitet, bevare ro, individualisering og professionel håndtering af interessenter, herunder virksomheder, sagsbehandlere og uddannelsesinstitutioner. Tak for jeres indsats og tak for at I troede på projektet.

Karsten Bendix Pedersen
Projektleder og sektionschef på HKI

Ved behov for yderligere information, kontakt da venligst:

HKI - Hans Knudsen Instituttet
Glentevej 67-69
2400 København NV

Karsten Bendix Pedersen
Sektionschef for uddannelser og særlige målgrupper
Tlf.: 39162171
E-mail: k.pedersen@hki.dk
www.hki.dk

Baggrund for Projekt Ny Mesterlære

Baggrunden for Projekt Ny Mesterlære var, at gruppen af normalt begavede unge med Autisme/Asperger Syndrom og/eller ADHD, der havde behov for særlige tilgange i forbindelse med erhvervsafklaringsforløb var stigende. Gruppen har nogle karakteristiske vanskeligheder i forhold til sociale/emotionelle og kommunikative færdigheder samt i forhold til organisering og planlægning af hverdagen, der gør, at de ikke umiddelbart er uddannelses- eller jobparate. En del af denne gruppe vil have gode muligheder for at få en erhvervsuddannelse og/eller beskæftigelse, hvis de tilbydes den rette støtte og gives mulighed for en langsommere vej til uddannelse eller job. Hans Knudsen Institutet (herefter HKI) havde inden projektet arbejdet med denne gruppe i nogle år, og erfaret at det var vanskeligt at rumme grupperne i allerede eksisterende uddannelsesstilbud uden, at der gøres en særlig indsats.

HKI ansøgte derfor LBR i Københavns Kommune om projektmidler.

Projektets formål

- At afklare hvordan det nye uddannelsesstilbud "Ny Mesterlære" kan forbedre normalbegavede borgere med indlæringspotentiale, der har diagnosen Autisme/Asperger Syndrom/ADHD muligheder for at erhverve en faglig uddannelse.

Projektets målsætning

- At udvikle en række "Best practises", der kan sikre at unge med autismspektrumstilstande/ADHD kan gennemføre en erhvervsuddannelse efter bekendtgørelse for "Ny Mesterlære".
- At afdække barrierer og beskrive hvordan de eventuelt overvindes.
- I samarbejde med de tekniske skoler at klargøre hvilke erhvervsuddannelser, der er relevante at tilbyde målgruppen inden for " Ny Mesterlære".
- At der er etableret opmærksomhed og forståelse på de tekniske skoler for målgruppens særlige læringsbehov, samt at der etableres et pædagogisk fagligt samarbejde mellem de tekniske skoler og HKI.

Specifikke succeskriterium

- At 75 % af de unge, der er optaget i projektet gennemfører forløbet på HKI, søger og finder læreplads samt starter på en erhvervsuddannelse efter bekendtgørelsen for "Ny Mesterlære" med skoleforløb på teknisk skole.
- At der er etableret opmærksomhed og forståelse på de tekniske skoler for målgruppens særlige læringsbehov, samt at der etableres et pædagogisk fagligt samarbejde mellem de tekniske skoler og HKI.

Opstart

Efter endelig LBR godkendelse i juni 2007, var Projekt Ny Mesterlære tiltænkt til at opstarte september 2007. Da projektgodkendelsen først forelå ved sommerferiens start, var det ikke muligt at indsætte jobannoncer i fagblade og få en projektlærer ansat pr. 1. august. En projektlærer kandidat var derfor først klar til ansættelse pr. 1. oktober. Men kandidaten til stillingen frafaldt desværre sit kandidatur i sidste øjeblik og undlod desværre at skrive under på den endelige ansættelseskontrakt. Genopslag var derfor en nødvendighed. Ny dato for projektstart blev derfor d. 15. november 2007.

Op til projektstarten var 10 deltagere tilknyttet projektet. Visitationen skete i et godt og konstruktivt samarbejde med Jobcenter Skelbækgade og Center for Vejledning/UU København.

Grundet forbrugsstop i Københavns Kommune blev deltagerne, der var indskrevet pr. 15. november 2007, opsagt af eksisterende aftaler. I samarbejde med sagsbehandlerteamet i Jobcenter Skelbækgade lykkedes det i stedet at få samlet de unge i en fælles start – ny dato var herefter 2. januar 2008. I løbet af december blev yderligere tre deltagere indskrevet.

Ændringen af startdatoen frembragte frustrationer, usikkerhed og nervøsitet hos deltagerne. HKI valgte derfor at indkalde deltagerne til et fællesmøde og individuelle samtaler, for at skabe den nødvendige tryghed og sikkerhed hos hver enkelt. Hertil kommer vedvarende kommunikation via mail, brev og SMS for at synliggøre deres tilhørsforhold til projektet.

Projekt start

Projekt Ny Mesterlære begyndte officielt onsdag d. 2. januar 2008 med i alt 12 deltagere – 6 kvinder og 6 mænd i alderen 18 til 27 år.

Visitation

Borgerne visiteres fra Jobcenter Skelbækgade i samarbejde med Center for Vejledning (UU-København). Borgerne er alle i matchgruppe 4 eller 5. Forløbet indledes med en afklarende samtale på HKI, hvor Jobcenter Skelbækgade/Center for Vejledning supplerer med relevante oplysninger om den unges standpunkt og særlige problemstillinger.

- Erfaringer: Projektdeltagerne har vist sig at have brug for høj grad af støtte, både i det daglige i undervisningen på HKI, i forbindelse med praktiksøgning og under selve praktikkerne, men også på mere private og sociale områder, så som kontakt til sagsbehandler, egen læge, boligsøgning og lignende.
- Borgergrundlag: En del af projektdeltagerne har vist sig at være svagere bogligt, end det var målsætningen. Det vil sige, at meget af den undervisning og den struktur der dannede rammerne for forløbet, måtte tages op og revurderes, så de kunne rumme den ændrede gruppe. Derfor blev det også allerede i marts klart, at det var nødvendigt med en fuldtidslærer og to fuldtidspædagoger.
- Rammer: Undervisningen har gennemgået flere faser, før den endelige ramme lå fast. Projektdeltagerne modtager skema for den kommende uge, fredagen før. Skemaet ligger fast med undervisning fra kl. 9, frokost kl. 11.30 og fri kl. 14. Om formiddagen placeres al fælles undervisning og emner med fælles fokus, om eftermiddagen deles holdet i mindre enheder, hvor der foregår delt undervisning i dansk, matematik, madlavning, fitness, svømning, kreative forløb på Multiværkstedet samt opfølgende samtaler med den enkelte. Disse timer ligger fast, er individuelle og aftalt med hver enkelt projektdeltager. Skemaet "brydes" de dage, hvor der er

inviteret gæster udefra til at komme og fremlægge om et givent emne, arrangeret ture ud af huset og lignende.

Oversigt over deltagerne i Projekt Ny Mesterlæres baggrund

	Deltagere #	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	Total
Alder	18													0
	19	x	x		x			x						4
	20			x										1
	21						x				x		x	3
	22													0
	23													0
	24								x				x	2
	25													0
	26													0
	27						x				x			2
Køn	Kvinde	x		x		x		x	x	x				6
	Mand		x		x		x				x	x	x	6
Diagnose	Asperger Syndrom	x	x			x			x	x	x		x	7
	ADHD		x		x		x	x		x				5
	Ingen diagnose, men kendt af huset og formodning om ASF			x								x		2
Grundskole	Alm. folkeskole/privatskole					x			x	x	x		x	5
	Gruppeordninger			x	x		x	x						4
	Aflagt afgangsprøve i nogle fag		x	x						x				3
	Aflagt fuld afgangsprøve					x			x		x		x	4
	Specialskole	x	x										x	3
Efterskole	Har ikke gået...				x	x	x			x			x	5
	Alm. efterskole							x	x		x			3
	Specialefterskole	x	x	x								x		4
	Ophørt i utide	x	x											2
Gymnasium/ HTX/ HF enkeltfag	Har ikke gået...	x	x	x	x		x	x				x		7
	Har afsluttet 1 eller flere fag					x				x			x	3
	Ophørt i utide					x					x		x	3
	Gennemført								x					1
Erhvervs- uddannelser	Har ikke været i gang	x	x	x		x				x		x		6
	I lære				x			x						2
	Teknisk Skole (afbrudt)				x		x		x		x		x	5
Bolig	Hos forældre	x	x		x		x					x	x	6
	Egen bolig u. støtte								x					3
	Egen bolig m. støtte					x		x		x				1
	Kollegium			x							x			2

Beskrivelse af projektets overordnede indhold

Organisatorisk forankres projektet i HKI's redskab "Erhvervsafklaring af unge" som har til formål at afdække og udvikle den unges sociale, personlige og faglige kompetencer som led i udarbejdelse af en realistisk uddannelses- og / eller erhvervsplan. Redskabet er en godkendt aktivitet inden for den af HKI og Københavns Kommune indgået rammeaftale for perioden 2005 til 2008.

Projektperioden er på 1924 timer, begyndende 2. januar 2008 til 15. januar 2009.

I forløbet undervises de unge målrettet i studierelevant materiale med det formål at forberede og styrke deres muligheder for at påbegynde en erhvervsuddannelse under bekendtgørelse for "Ny Mesterlære", der udmærker sig ved længere praktikperioder og kortere skoleforløb end på ordinære erhvervsuddannelser. Ved begge uddannelsesretninger opnås et svendebrev.

Projektdeltagerne har ligeledes modtaget undervisning i personlige socialfagstemaer om arbejdsmarkedet, samfundets indretning, boligsøgning, praktiksøgning, håndtering af bank og skattepapirer og lignende. Alle emner har vist sig at være yderst relevante for alle de unge i projektet.

Undervisningen har været individuel eller som gruppeaktivitet. Der har i hele forløbet været særlige kontakter til egen sagsbehandler, læge og øvrige netværksinteressenter. I to tilfælde har der været taget initiativ til udredning af borgerens funktionsnedsættelse.

Beskrivelse af rammer

Frem til sommer 2008 er projektet placeret i et større lokale på 1. sal i HKI's bygning på Glentevej 67-69.

I lokalet er der opstillet en skillevæg, der deler rummet i to:

Den ene side rummer al fælles undervisning / debat og har et større bord centralt placeret, whiteboardtavle, reol til diverse mapper og bøger, visuel dagregistrering og analogt ur.

På den anden side er opstillet 14 stationære computere samt en farveprinter.

Foruden det store lokale, benyttes et mindre tilstødende lokale til undervisning af mindre hold.

Ved opfølgende samtaler med borgerne samt mere private emner, benyttes undervisernes kontorer i stue-etagen. Når de unge undervises i Madlavning, foregår det i køkkenet på 3. sal i HKI's afdeling på Tomsgårdsvej

Fra sommer 2008 afvikles projektet i specialindrettede undervisningslokaler på HKI's 3. sal. I den nye indretning, ydes en særlig indsats for, at skabe rammerne for et decideret ungdomsmiljø. Med ungdomsmiljø, menes et pause- og aktivitetsrum indeholdende bordfodbold, Wii /Play Station, sofahjørne og lignende.

Ved projektstart var tilknyttet en projektlærer på 37 timer og en projektpædagog på 37 timer.

Pr. 1. februar blev der tilført projektet yderligere ressourcer. Her begyndte en projektpædagog på 15 timer ugentligt, denne stilling blev dog opnormeret til 37 timer i marts, da der var brug for yderligere ressourcer.

Pædagogiske metoder

De pædagogiske metoder og redskaber, der ligger til grund for undervisningen i Ny Mesterlære, bygger på HKI og undervisernes teoretiske viden om de involverede handicaps. Hertil kommer vores tidligere indsamlede erfaringer fra undervisningen/arbejdet med børn og voksne med autisme, Asperger Syndrom og/eller ADHD. Kontakten til den enkelte unge og gruppen som

helhed veksler derfor også, alt afhængig af emne, mål, gruppesammensætning, den enkeltes behov og forventet udbytte.

Følgende elementer spiller afgørende ind, når perioderne/emnerne og selve undervisningen skal forberedes og planlægges i detaljer:

- Øget individualisering og individuel tilgang og støtte.
- Relationen – samarbejdet mellem underviserne og projektdeltagerne/ mødet med den enkelte.
- Høj grad af visualisering (billeder og tekst) i undervisningen, ved verbal fremlæggelse og debat.
- Kognitive tilgange under emner vedrørende relationer, følelser, kommunikation, handicaps o. lign.
- Struktur og individuelt ugeskema til hver projektdeltager.
- Løbende evaluering, diskussion, forberedelse & beskrivelse af indhold underviserne imellem, herunder ændring af projektretningen på baggrund af muligheder og forhindringer.
- Strukturerede opfølgende samtaler med den enkelte projektdeltager, minimum en gang om ugen.
- Tydeliggørelse og motivationsfremmende pædagogiske redskaber, tilpasset den enkelte.

Smartphone

Den personlige undervisning sigter i første omgang mod at sikre mødestabilitet. Alle projektdeltagere fik udleveret en NOKIA E90 Communicator ("Smartphone"), der bruges til at øve kommunikation mellem projektdeltagerne. Oprindeligt var det tænkt, at der skulle udleveres en PDA (håndcomputer), men pga. den hastige teknologiske udvikling, vil vi gerne sikre, at projektet har de bedst mulige kommunikationsmuligheder. HKI besluttede at betale for opkald til interne projekttelefoner, fri internetadgang via deres "Smartphone", SMS'er samt for det tilkøbte GPS modul.

Den udleverede Smartphone har været et redskab til kommunikation. Der har været muligheder for at bruge de mange funktioner, herunder tale, SMS, MMS, 3G Internet, GPS, kalenderfunktion, der synkroniseres med Outlook, MS Officeprogrammer, kamera, video, musikafspiller, videotelefoeni.

Erfaringerne viser, at projektdeltagerne har benyttet sig af musikafspiller, tale, Internet, SMS, kalender og GPS.

Den overordnede konklusion vedrørende telefonerne er, at de har været et uundværligt kommunikations-redskab for elever og undervisere. Der har gennem hele projektet været mulighed for at komme i kontakt med alle borgere. På den anden side er telefonerne også for store, for dyre og for tekniske. Smartphonens potentiale er aldrig blevet udnyttet optimalt.

Individuelle samtaler

For at sikre at den enkelte projektdeltager "samles op" og mødes individuelt, er der skemalagt en egentlig opfølgende samtale. Samtalen har en fast dagsorden med opsamling fra sidst, projektdeltagerens punkt, underviserens punkt, undervisning og / eller praktik samt fokus og aftaler frem til næste møde. Der tages referat af samtalen som udleveres til projektdeltageren for fastholdelse af fokus – der indgås en kontrakt om mål.

Faglig undervisning

Den faglige undervisning tager udgangspunkt i deltagernes individuelle faglige niveau. Der undervises i dansk, matematik og andre supplerende fag. Grundlæggende er den enkelte

projektdeltagers niveau blevet afdækket, hvorefter de i et vist omfang er blevet tilbudt supplerende undervisning i forhold til fagområder, der kræver ekstra indsats.

Dansk

Undervisningen i dansk tilbydes supplerende til de unge, der har massive læsevanskeligheder. Der arbejdes med systemet "Staveprofilen", der er et materiale for voksne, der har brug for at forbedre deres stavfærdighed. Hæfterne tager rod i de mest grundlæggende dele af stavningen såsom lydene af vokalerne og konsonanterne, stumme bogstaver, dobbelt konsonant, forlyde, endelser o. lign. Udover arbejdet i disse hæfter arbejdes der individuelt med hæfterne "Ordtræning", "Dus med Dansk" og "Min Danskbog" fra Forlaget Delta. Disse hæfter arbejder med motiverende træningsopgaver, grundlæggende grammatik og en smule indholdsskrivning. Supplerende læses der af og til alders- og interessesvarende avisartikler o. lign. faglig læsning, der efterfølgende diskuteres.

Matematik

I forhold til de erhvervsretninger, som de unge har valgt, er det oftest fagspecifikt indenfor matematikken, at de har brug for at forbedre deres standpunkt. Behovene er talrige og niveauet for hele gruppen er voldsomt varierede, hvilket løses ved at oprette basishold med unge på omtrent samme niveau. På den måde bliver det muligt som gruppe at samles til undervisning i matematik 1-2 gange om ugen.

Et hold har således beskæftiget sig med regneartsalgoritmerne og brøkgregning på begynderniveau. Et andet med brøker på "fortsættelsesniveau", procentregning, koordinatsystemet o. lign., mens et tredje hold har beskæftiget sig med algebra, trigonometri, begyndende differentialregning o. lign.

Anvendelsen af materialer har været tilsvarende varierende fra udskrivningsopgaver fra programmet "M+", REMA-systemet fra Forlaget Delta, faglige temahæfter og grundbogen Teknisk Matematik fra Erhvervsskolernes Forlag.

Andre supplerende fag

En del af de unge vil gerne have lov til at arbejde med supplerende engelsk, tysk eller fysik/kemi. Dette er der mulighed for i det omfang, de unge kan arbejde selvstændigt med arbejdsbøgerne "Let's do it", "Gut Gemacht" fra Forlaget Delta og "Tjek på Fysik/kemi" fra Gyldendal.

Fælles ture ud af huset med fagligt indhold

Som en del af den faglige undervisningen valgte vi efter den første praktikperiode (midt i april) at udbygge undervisningen med relevante praktiske og samfundsrelevante emner, som de unge manglede viden om. Vi delte undervisningen op i emneuger, som bestod af en teoretisk og praktisk del. Den teoretiske del forløb på HKI, mens den praktiske del foregik ved relevante besøg.

Formålet med de faglige besøg var at udbygge den visuelle evne og tilgang som mennesker med autismespektrumsforstyrrelser besidder.

Emner, der har været berørt, er blandt andet uddannelse - med besøg af uddannelsesvejleder og besøg på forskellige uddannelsessteder, Arbejdsliv - med flere virksomhedsbesøg, oplæg fra sagsbehandler omhandlende revalidering, fleks - skånejob m.m., at flytte hjemmefra - med besøg hos forskellige boformer og senest samfundsstrukturen, hvor vi blandt andet overværede en retssag i Københavns byret.

Merit opkvalificering

Som en del af projektet har deltagerne fået undervisning i førstehjælp. Undervisningen har været meritgivende forud for start på en kompetencegivende uddannelse.

Arbejdsliv & praktikforløb

Formålet med de tre planlagte praktikperioder er følgende:

- At de unge, som endnu ikke er afklarede i forhold til uddannelse eller job, får mulighed for at afprøve flere forskellige fag og virksomhedsområder.
- At give den enkelte projektdeltager et bredere billede af, hvilke muligheder der er og hvilke fremtidsperspektiver, der findes.
- At de unge, som er bogligt svage, får mulighed for en arbejdsprøvning samt mesterlærling inden for et specifikt fagområde, hvor der på sigt kunne blive mulighed for en ufaglært arbejdskraft.
- At der bliver skabt et godt og brugbart samarbejde mellem virksomhederne, den unge og HKI's underviser, med henblik på et videre samarbejde.
- At virksomhederne får en generel viden om autisme / Asperger Syndrom og ADHD, samt at de efterfølgende modtager individuel vejledning og støtte i forhold til den unge, de har i et forløb i virksomheden, for derefter at blive bedre rustede til et samarbejde med den unge, dennes handicap, individuelle styrker og svagheder.

De unge er blevet forberedt på praktiksøgning og forløb via undervisning, eventuelt kortere forløb internt i huset samt opfølgende samtaler, alt afhængig af og afstemt efter den enkelte projektdeltagers parathed.

I forbindelse med undervisningen har vi dels benyttet gæster udefra med en arbejds – og praktikrelevant vinkel, emner fundet nødvendigt fra materiale omhandlende handicapforståelse og tæt opsamling og evaluering af praktikforløbene – før, under og efter endt praktik.

Den enkelte unges praktikforløb er individuelt planlagt og med hensyntagen til såvel handicap og modenhed. Enkelte af de unge er derfor enten i praktik hos flere virksomheder i samme periode, har en ugentlig fridag eller har en fuldtidsansats arbejdstid og aftaler.

Den sidste praktikperiode har generelt haft til formål at etablere et endeligt samarbejde mellem den unge og en given virksomhed eller uddannelsesinstitution.

Fælles undervisning i handicapforståelse / selvindsigt – hele gruppen / mindre hold

Den sociale undervisning er bygget op omkring viden og erkendelse af egen funktionsnedsættelse. Hovedparten af deltagerne har fået viden om eget handicap (ADHD, autisme og Asperger Syndrom) fra tidligere undervisning og skolegang. Undervisningen tager udgangspunkt i materialet "Jeg er noget helt særligt". Materialet er blevet digitaliseret, så der kan etableres og fastholde en grundlæggende motivation hos deltagerne. Det undervises individuelt samt i mindre og større grupper, alt afhængig af sværhedsgrad og mål. Der benyttes dels overhead i fremlæggelser samt PowerPoint præsentation, dels materiale udleveret til projektdeltagerne, emner lagt på fælles drevet, så der kan arbejdes direkte i dokumentet, film samt verbale oplæg til diskussion eller individuel fremlæggelse. Bredt beskrevet er følgende benyttet i undervisningen:

- Oplæg omhandlende Asperger Syndrom og ADHD.
- Undervisnings- / dokumentar omhandlende Autisme/Asperger Syndrom og ADHD.
- Materialet "Asperger, hvad betyder det for mig?" ", tilpasset den voksne.
- Materialet "Jeg er noget helt Særligt", tilpasset den voksne.

Social træning samt fælles aktiviteter

Følgende tilbud er sat i værk i løbet af projektperioden:

- Fitness og svømning
- Madlavning
- Kreative projekter
- Aktiviteter i de nyindrettede rammer for ungdomsmiljø
- Fælles ture ud af huset med social fokus, morgenmad samt frokoster

Første tiltag med et socialt aspekt var et struktureret tilbud om fysisk aktivitet, fitness og svømning. Baggrunden for det nye tiltag var en oplevelse af, at de unge med en ADHD diagnose, havde vanskeligheder ved at sidde og modtage verbal og visuelle undervisning i længere tid ad gangen. De øvrige unge med Asperger Syndrom var i fysisk ringe form - en del var overvægtige.

Vi valgte først at introducere fitness træning og erhvervede 4 kort til et fitness center i lokalområdet. Forløbet på fitness-centeret var i opstarten tilknyttet en underviser, som efterhånden blev trukket ud, samtidig er motivationen søgt holdt ved lige ved at besøge centeret, hvor en gennemgang af hver projektdeltagers fysiske tilstand blev gennemført. Svømningen foregik i Hillerødgades svømmehal.

De unge med ADHD formåede ikke at holde fokus rettet på vigtigheden af personlig træning og gled hurtigt ud af motionstilbuddet. HKI har nu indrettet et professionelt træningscenter på Glentevej. Placering skal i fremtiden sikre fastholdelse af ADHD gruppen i motionsaktiviteter. Dette vil ske i samarbejde med fysioterapeut. Størstedelen af de unge med autisme / Asperger Syndrom fortsatte fitness- eller svømmetilbuddet gennem projektperioden.

Gennem hele projektet har der været en række tilbud, herunder kreative projekter, madlavning og aktiviteter med det sociale fokus, men i form af en fælles oplevelse.

Tilbuddet om kreativ udfoldelse på HKI's multiværksted et par gange ugentligt, havde til formål at udvikle en allerede spirende kreativ side, men også for at danne ramme for en social aktivitet, hvor sparring med andre om mere eller mindre private emner kan finde sted. Derudover har der været forberedt og arrangeret fælles spising, ture ud af huset og debat om fælles emner, enten faglige eller mere private. Generelt har det været tilbud, der i stigende grad blev efterspurgt af projektdeltagerne selv.

Fælles for alle tiltag med "social undertone" er, at de har til formål at skabe et fællesskab, hvor projektdeltagerne føler sig trygge og tør afprøve, erkende samt udvikle deres sociale sider. Via succesoplevelser, enten ved at de kommer i en bedre fysisk form, opdager nye sider af sig selv eller møder anerkendelse i fællesskabet med de andre, håber vi, at kunne styrke den enkeltes selvtillid, psykiske overskud og fysiske velvære. Der har også været et udtalt ønske om at ruste hver enkelt projektdeltager til mødet med erhvervs- og uddannelsesforløbene.

Brug af værksteder

Tidligt i forløbet blev der etableret et samarbejde med få af HKI's værksteder. Det var primært projektdeltagerne med diagnosen ADHD, der fik forløb på henholdsvis snedkerværkstedet og kantinen, da denne gruppe var forholdsvis afklarede med hensyn til ønsker om fremtidig beskæftigelse. Der blev lavet individuelle aftaler med hvert værksted om selve forløbet og antal timer. Udover, at det var hensigten at få afklaret, om projektdeltagerne kunne arbejde med emnet, var det også ment som "brud" i den stillesiddende undervisning, hvor primært ADHD-gruppen fandt det svært at holde fokus og koncentrere sig i længere tid ad gangen. Værkstedforløbene gav den

tydelighed som deltagerne behøvede – side om side med muligheden for at introducere mesterlæring som læringstilgang.

I forbindelse med første praktik af 3 ugers varighed, var en projektdeltager på HKI's metalværkstedet og en anden projektdeltager startede på PC-kørekort, et tilbud der kører via HKI's Kontorcenter.

Begge forløb tilfredsstillende og gav stof til videre fremtidsperspektivering for den enkelte.

Der har været et etableret samarbejde med HKI's multiværkstedet, hvor flere af projektdeltagerne blev tilbudt undervisning i at udvikle og støtte den kreative samt sociale udvikling samt at få sat fokus på den enkelte projektdeltagers interesser, håb og forventninger til fremtiden ved hjælp af bundne opgaver om emner inden for dette. Projektdeltagerne lavede blandt andet collager, der handlede om deres fritidsinteresser og "Mit Arbejdsliv", og en kuffert, der rummede deres forestillinger om job og uddannelse efter endt forløb på HKI.

Derudover benytter vi et ledigt køkken på Tomsgårdsvej, når der skal undervises i Madlavning. Såvel Multiværksted og Madlavning er faste timer på projektdeltagerens skema og er placeret om eftermiddagen.

Udskrivning og ny indskrivninger af Projektdeltagere:

Ved projektstarten var 12 unge med enten ADHD / Asperger Syndrom indskrevet.

Efter 7 projektmåneder er to kvinder samt to mænd udskrevet. Projektet har modtaget en nyindskrivning.

Årsager til udskrivning

I slutningen af april, valgte en kvindelig projektdeltager at lade sig udskrive. Kvinden valgte at genoptage en gymnasial uddannelse, i stedet for at påbegynde en mesterlære uddannelse.

En kvindelig projektdeltager blev gravid efter projektets opstart. Graviditeten fjernede hendes fokus fra uddannelse. Hun valgte derfor at udskrive sig af projektet.

En mandlig deltager ønskede en uddannelse som kok og søgte derfor optagelse på hotel- og restaurantskolen med opstart august 2008. For at fastholde den unge i denne uddannelse, blev der etableret en mentorordning med det formål at støtte den unge i hans valg og vejlede ham bedst muligt i Grundforløbet og i fritiden.

En anden mandlig projektdeltager er blevet tilbudt en fastansættelse hos DSB, hvor han påbegynder en intern uddannelse. Her er ligeledes tilknyttet en mentorordning til støtte, vejledning og fastholdelse.

Profil af nyindskrivning

Ung mand på 27 år med Asperger Syndrom og ADHD. Projektdeltageren viser hurtigt interesse i retning mod urmageruddannelsen.

HKI Mentor – en støtteordning til unge med særlige behov

Erfaring viser, at de unge, der udskrives til enten varig beskæftigelse eller uddannelse, har et stort behov for en særlig støtteordning / hjælp til fastholdelse. HKI har i denne forbindelse udarbejdet en særlig støtteordning til projektdeltagerne. Ordningen tilbyder at støtte den enkelte unge individuelt, efter de særlige behov og deres brug for støtte. Støtteordningen hjælper den unge med følgende:

- Det uddannelsesrelaterede, herunder støtte i de sociale sammenhænge.

- Det arbejdsmæssige, herunder tilbud om støtte og vejledning til virksomhederne samt forebyggelse af misforståelser mellem den unge og arbejdsgiveren.
- Det praktisk – personlige / private, herunder støtte og vejledning til den unge omkring strukturering, kontakt til div. instanser o. lign.

Resultater:

- 1 ansat i DSB efter endt uddannelse som stationsbetjent hos DSB.
- 1 i grundforløb på Hotel- og restaurantskolen (KOK).
- 1 er påbegyndt urmageruddannelsen – er tilkendt revalidering.
- 1 ansat i El-giganten på 30 timer.
- 1 er begyndt på kontoruddannelsen.
- 1 er ansat i Bibliotekshuset + læser 2 x HF enkeltfag.
- 1 er påbegyndt grundforløb på Hotel- og restaurantskolen (Gastronom ass.) – er tilkendt revalidering.
- 1 er ansat i en integreret institution (job med løntilskud).
- 1 er vendt tilbage til gymnasial uddannelse.

1 afventer revalideringsgodkendelse + godkendelse på mesterlæreuddannelsesplads på HKI.
1 i behandling for ludomani – der skal efterfølgende indstilles til og bevilliges en 3-årig ungdomsuddannelse.

1 fortsætter på kontanthjælp – pension overvejes

- 9 ud af 12 – svarende til 75 % er væk fra kontanthjælpsydelsen.
- 9 ud af 12 – svarende til 75 % er påbegyndt uddannelse eller job.

Bevilliges den afventende revalideringsydelse + mesterlæreuddannelsesplads samt den 3-årige ungdomsuddannelse vil projektets succesrate runde 91 %.

Projektdeltageren, der forlod projektet pga. graviditet er ikke indregnet i ovenstående procenttal. Projektets nyindskrivning er inkluderet i ovenstående procenttal.

Opsamling & afrunding

Problemstillinger

- I forbindelse med fælles undervisning i projektet, har det vist sig ikke altid at være en fordel eller et godt udgangspunkt at have en "blandet gruppe" - unge med ADHD og Asperger Syndrom. Forventningen om, at de to grupper ville kunne drage nytte af hinandens styrkesider og kvaliteter er ikke altid blevet indfriet. Der har været enkelte verbale sammenstød, hvor unge fra enten den ene eller den anden gruppe har meldt fra verbalt og/eller forladt undervisningslokalet, enkelte har følt sig både generet samt provokeret af modparten. Den generelle erfaring er, at gruppen kan drage nytte af hinandens impulsstyring eller evne til at holde fokus, men vi skal i undervisningen være opmærksomme på og tage højde for, de to gruppers meget forskellige behov, når det kommer til pauser, længden af for eksempel diskussioner, gentagelser og indretning af undervisningslokalet/at der er "luft" mellem projektdeltagerne.

- Sammenstød mellem de to grupper opstår primært i fælles undervisningen, når dagens emne kommer "tæt på" eller tempoet ikke lever op til den enkeltes forventninger/behov samt i "frirum", som frokosten, hvor underviserne ikke er fysisk tilstede.
- Der er et stigende behov for individuel vejledning og ønske om personlig hjælp, hvilket kommer til udtryk, når den enkelte unge når til erkendelse af egen formåen, midler og forventninger til fremtiden. Behovet stiger i takt med, at projektet skrider frem.
- I takt med, at den enkelte projektdeltager bliver mere afklaret, vokser behovet for at erhverve sig de nødvendige hjælpemidler/redskaber til at komme nærmere målet. Dette har vist sig at være en tids- og ressourcekrævende faktor for underviserne i projektet, noget der ikke har været taget højde for ved udtænkning af projektet.
- Hovedparten af projektdeltagerne er ikke i stand til at tage et uddannelsesforløb på en teknisk skole pga. manglende boglige evner. Dette har gjort, at flere projektdeltagere ikke arbejder mod at komme i en Mesterlære, men derimod stiler mod en ansættelse i en given virksomhed, med enten løntilskud og/eller mentorordning for øje.

"Best practises"

- Opfølgende samtaler og individuelle tiltag.
Det har vist sig at være et givende og brugbart redskab, at tilbyde den enkelte unge en ugentlig opfølgende samtale med en "fast underviser/kontaktperson". Under disse samtaler bliver der "dykket ned" i den enkeltes forestillinger og forventninger til eget udbytte af projektet. Der er afsat tid til den individuelle afklaring og perspektivering samt opfølgning på diverse aftaler i forhold til undervisningen, praktikker og mere personlige/private forhold.
De unge er desuden blevet tilbudt hjælp i forhold til kontakt til egen læge med henblik på en udredning, bisidder under samtale med egen læge samt sagsbehandler, opfølgning på sagsbehandler hos SOF., boligsøgning med mere. Alt samme individuelle tiltag og på opfordring fra den enkelte unge, hvor der enten ikke har været ressourcer eller overskud til opbakning fra eget socialt netværk.
- Virksomhedsbesøg med ugentlig opfølgning på den enkelte unge i praktik samt tilbud om samtale og vejledning til virksomhederne med den unge i fokus.
Størstedelen af de virksomheder, der er etableret et samarbejde med, har vist sig at være yderst interesseret i en dybere beskrivelse og vejledning i forhold til den unge, de har i praktik. Virksomhederne har været inviteret til et Fyraftensseminar, hvor fokus primært var en generel beskrivelse af Asperger Syndrom og virksomhedernes vinkel. Under seminariet efterspurgte virksomhederne dog specifikke råd og vejledning med henblik på at hjælpe den unge i deres virksomhed til at få den bedst mulige praktik.
HKI's underviser vejleder medarbejderne ved de ugentligt besøg i virksomhederne. Her får virksomhederne råd og vejledning omkring den enkelte unge. HKI's underviser tilbyder desuden at komme ud i virksomhederne og undervise alle medarbejderne i autismespektrumsforstyrrelser, denne ekstra ydelse er der en del, der benytter sig af.
- Undervisning og aktiviteter med et faglig samt social indhold/fokus.
Som beskrevet i afsnittet "Social træning samt fælles aktiviteter", har forløb med et socialt aspekt fået en bærende rolle og stor betydning for projektet og deltagerne. Forholdsvis tidligt i forløbet blev det tydeligt, at projektdeltagerne kunne have gavn af en øget fokus samt målrettet indsats i forhold til fysisk bevidsthed og udfoldelse, velvære, sundhed og social erkendelse samt træning. Derfor blev flere initiativer sat i gang, både fysisk orienterede, "grundviden" omkring kost og madlavning, kreative udfordringer med emner omhandlende interesser og